

Het instituut voor Onderwijs-Onderzoek in Moskou en haar buitenlandse betrekkingen.

Inleiding

Deze bijdrage is gebaseerd op een door W. Zeelenberg uit het Russisch vertaald artikel uit het tijdschrift 'Sovjetskaja Pedagogika' van januari 1979. De inleiding en noten zijn van W. Zeelenberg. J. de Reus heeft de vertaling bewerkt en verkort.

Het bij de Academie van Pedagogische Wetenschappen ondergebrachte instituut voor Onderwijs-Onderzoek¹ in Moskou houdt zich bezig met onderwijs-onderzoek en leerplanontwikkeling. Aan het in het kader van leerplanontwikkeling verrichte onderzoek – en dan vooral het internationale karakter daarvan – wordt in dit artikel aandacht besteed.

Wanneer in de Sovjet-literatuur gesproken wordt over buitenlandse betrekkingen dan dient er rekening mee gehouden te worden dat dat vaak slaat op betrekkingen met andere Oostblok-landen. Maar ook contacten met westerse landen komen aan de orde. In het Russische artikel stellen de auteurs van het NII (januari 1979) de samenwerking met onderwijsvertegenwoordigers uit de westerse landen te willen uitbreiden. Enige informatie omtrent een aantal betrekkingen van de Sovjet-Unie met het buitenland op het gebied van leerplanontwikkeling in de afgelopen vijf jaar lijkt op zijn plaats, omdat hier vaak weinig over bekend is. Interessant is het te constateren dat getracht wordt om leerdoelen en leerinhouden internationaal te bezien en op elkaar af te stemmen.

Naast een aantal min of meer formele contacten met westerse landen, waarvan er enkele genoemd worden, zijn er op (onderwijs-)wetenschappelijk gebied veel contacten die een minder formeel karakter dragen en vaak op meer individuele basis gelegd en onderhouden worden.

Het wetenschappelijk onderzoeksinstituut (NII) van de Academie van Pedagogische Wetenschappen van de USSR (APW) beschikt over een uitgebreid netwerk van buitenlandse relaties. In de laatste jaren heeft men vooral in de vorm van uitwisseling van onderzoeksgegevens en gezamenlijke studieconferenties de contacten met de pedagogische instituten in de socialistische landen geïntensiveerd. Dit was o.a. een aspect dat speciaal werd opgenomen in het vijfjarenplan (1976-1980).

Een gezamenlijke aanpak van de onderwijshervormingen in de desbetreffende landen staat daarbij voorop. Zo werd bijvoorbeeld een werkgroep opgericht van onderwijs-specialisten uit Bulgarije, Hongarije, DDR, Polen, USSR en Tsjechoslowakije die zich moest verdiepen in marxistisch grondslagenonderzoek van de pedagogiek als wetenschap. Een ander onderdeel van deze werkgroep was het uitwerken van een leerplan voor maatschappijwetenschappen voor het voortgezet onderwijs. Afspraak was dat elk van de deelnemende landen materiaal ontwikkelt met onderwijsdoelen – uiteraard op marxistisch-leninistische basis – voor de vakken geschiedenis, maatschappijleer (= burgerschapskunde, moraal, recht, theorie van het communisme), voor de facultatieve lessen in deze vakken, voor buitenschoolse studieclubs, enz.

In november 1976 werden de eerste resultaten van de werkgroep gepresenteerd tijdens een studieconferentie in Ulan Bator (Mongolië). Hier werd een raad van experts gekozen, waarbij aan de vertegenwoordiger van de Sovjet-Unie de rol van coördinator werd toegewezen. Daarbij werden ook de onderzoek-topics voor 1976-1980 vastgelegd.

Het algemene thema blijft 'het marxisme-leninisme in de maatschappijgerichte vakken op het voortgezet onderwijs van de socialistische landen'. In 1979-1980 concentreert het onderzoek zich op de studie van de klassieke marxisten-leninisten, de partijdocumenten van de CPSU en van overige communistische partijen.

Grote aandacht krijgt ook het probleem om het onderwijs in de afzonderlijke vakken te verbeteren. Het instituut werkte bijvoorbeeld in internationaal verband aan de verbetering van het natuurkunde-onderwijs. En in 1976 werd een plan verspreid voor de opzet van een didactische handleiding voor leraren. Deze handleiding vormde weer het thema van een conferentie die in Warschau plaats vond in mei 1978. Men was het in grote lijnen eens met de tekst van het manuscript – een typisch internationaal collectief geschreven werkstuk – en besloot dit verder tot een deugdelijk leermiddel te ontwikkelen.

In diezelfde trant wordt onderzoek verricht naar de verbetering van het wiskunde-onderwijs, waarbij naast bovengenoemde landen ook Joegoslavië en Mongolië zijn vertegenwoordigd. Hier wordt voorlopig gestreefd naar een col-

lectieve monografie over 'de hedendaagse problemen van het wiskunde-onderwijs', waarover voor het eerst werd vergaderd in april 1978 in Moskou. Hier werden de ca. 34 artikelen gescreefd, die begin 1979 door de eindredactie werden bewerkt.

In 1974 werd ook begonnen met het internationaal project 'ontwikkelen van objectieve criteria voor cognitieve vaardigheden van leerlingen'. Veel werk werd verricht bij het samenstellen van toetsen, in het bijzonder voor de vakken algebra, rekenen, wiskunde voor de achtste klassen van de 10-jarige school. Ook in dit kader wil men een monografie schrijven en wel in het bijzonder gericht op de problemen van het wiskunde-onderwijs in de klassen vier en acht.

Binnen de organisatie van de Warschau-staten nam het NII in 1976 deel aan een onderzoek 'sociaal-economisch, juridisch-organisatorische en pedagogische aspecten op het terrein van de milieubescherming'. Hierin speelt het laboratorium voor milieu-onderwijs een centrale rol als coördinator van het onderzoek. Gekoppeld aan dit onderzoek is ook de ontwikkeling van een standaard trefwoordenlijst van begrippen (thesaurus)². Het werk dat binnen dit project tot dusver is verricht (o.a. de inbreng van I.D. Zverev en A.N. Zachlebnij) heeft al aandacht getrokken van specialisten in andere landen.

Met de Akademie für Pedagogische Wissenschaften (APW) in Berlijn startte het NII in Moskou een project dat gericht was op het verbeteren van de didactiek in het (driejarig) basisonderwijs. Op een ander terrein: de didactiek van de vakken natuur- en scheikunde vond eveneens intensieve samenwerking plaats met andere socialistische landen. Zo vonden er zes conferenties plaats die uitsluitend aan het chemie-onderwijs waren gewijd. Hier vond dan steeds een intensieve uitwisseling plaats over experimenten en ontwikkelingen in de resp. landen.

Een werkgroep op het NII houdt zich bezig met de analyse van leerboeken in het geschiedenisonderwijs met als doel 'bevorderen van wederzijdse verbetering en coördinatie binnen de socialistische landen'. De voorstellen tot verbeteringen bereiken dan via de resp. ministeries van Onderwijs de uitgevers en de auteurs van leerboeken. De regelmatig gehouden internationale conferenties op het terrein van het geschiedenisonderwijs worden meestal uitvoerig beschreven in de Russische vakbladen.

Voor wat betreft het aardrijkskundeonderwijs kan worden op het vergelijkend onderzoek van leermiddelen uit diverse socialistische landen. De relaties met de niet-socialistische landen worden hier uitgebreid door conferenties van de International Geographical Union. In 1976 vond hiervan de 23ste vergadering plaats in Moskou. Daar was ook Nederland vertegenwoordigd³. Vanuit het NII bestaat er op het terrein van het aardrijkskundeonderwijs ook een intensieve samenwerking met Finland. Vanaf 1973 vinden er regelmatig ontmoetingen plaats, waarbij elkaars leerboeken worden bestudeerd en ervaringen uitgewisseld. Ook geschiedenisboeken worden hierbij betrokken. Deze contacten moeten het onderlinge begrip vergroten en men hoopt dat in de geest van de overeenkomst van Helsinki ook met andere westerse landen dergelijke contacten zullen worden versterkt.

Begin 1978 bezocht een delegatie van onderwijzen uit de Sovjet-Unie de Verenigde Staten, waarbij o.a. aan de orde kwam of er voor de Amerikanen reële mogelijkheden bestonden om met de Russen leermiddelen te ontwikkelen op het terrein van geschiedenis en aardrijkskunde.

Elke vier jaar wordt een internationaal congres op het gebied van het wiskunde-onderwijs gehouden. Aan het derde congres in Karlsruhe werd o.a. deel genomen door bekende onderwijskundigen uit de Sovjet-Unie zoals A. N. Kolmogorow en G. G. Maslowa.

In de Sovjet-Unie is men ook erg geïnteresseerd in ontwikkelingen op het gebied van de differentiatie; gedurende een studiereis naar Joegoslavië werd de differentiatieproblematiek bestudeerd vanuit twee aspecten: bij de natuurwetenschappelijke vakken en in het voortgezet onderwijs bij de humaniora. Ook de differentiatie via vrij gekozen studievakken stond daarbij in de belangstelling.

Het NII in Moskou organiseert ook bilaterale conferenties over bepaalde thema's uit de pedagogiek. In 1977 en 1978 vonden er bijvoorbeeld Russisch-Amerikaanse conferenties plaats over onderwijskundig onderzoek, waarbij veel onderlinge informatie werd uitgewisseld.

Tenslotte moge geweest worden op een stuk ontwikkelingswerk ten bate van een aantal landen in de Derde Wereld. Meer dan tien onderwijsspecialisten werkten in de afgelopen twee jaar in Cuba en Mongolië. Na 1976 werden dergelijke contacten nog geïntensiveerd en bevinden zich 35 specialisten uit het NII in 12 verschillende landen. Anderzijds volgen ca. 100 personen uit 14 landen een stage in Moskou. Onder hen bevindt zich ook potentieel wetenschappelijk kader: alleen al in 1976-1977 studeerden 16 personen met een doctoraal-diploma uit 7 verschillende landen aan het instituut.

J. de Reus

W. M. Zeelenberg

Noten

1. Er wordt hier gesproken over 'het instituut voor onderwijsonderzoek' in Moskou. Deze naamgeving is gekozen om een niet te gecompliceerde titel te gebruiken. Deze benaming moet echter wat genuanceerd worden. De Akademie voor Pedagogische Wetenschappen in Moskou telt een aantal 'wetenschappelijke onderzoeksinstituten' (Naučnije Issledovatel'skie Instituti - NII's). Over de activiteiten van één van die onderzoeksinstituten handelt deze bijdrage. Dat is het onderzoeksinstituut (NII) 'voor inhoud en didactiek van het onderwijs'.
2. In 1976 bezocht een aantal sovjet-specialisten van de Akademie van Pedagogische Wetenschappen van de USSR de V.S. om o.a. kennis te maken met ERIC (Educational Resources Information Center). Een verslag daarvan wordt gegeven in Sovjetskaja Pedagogika van oktober 1976. Zie LPC-Doc, No. 69 (1977).
3. Op het congres van de International Geographical Union in 1976 in Moskou was ook het IDG (Informatie- en Documentatiecentrum voor de Geografie van Neder-

land) aanwezig. Het IDG had in dat kader een tentoonstelling georganiseerd met als thema 'De Randstad Holland', welke was voorzien van een methodologische verantwoording. Deze tentoonstelling trok veel belangstellenden en er werden circa duizend in het Russisch vertaalde exemplaren van de 'Kleine geografie van Nederland' en de 'Wandkaart van Nederland' uitgereikt aan de deelnemers uit de Sovjet Unie en andere oostbloklanden (zie IDG bulletin 1976/1977).

Het IDG heeft zelf ook een aantal bilaterale conferenties gehouden met specialisten uit naburige landen, teneinde te komen tot een wederzijdse verbetering van de

weergave van de geografie van de betrokken landen in het onderwijs. (In 1973 met de Bondsrepubliek Duitsland, in 1975 met Groot-Brittannië en in 1976 met België.)

De gedachte om te komen tot oprichting van het IDG is voortgekomen uit een conferentie van aardrijkskundeschoolboeken die in 1963 onder de Raad van Europa in Ierland werd gehouden (Het IDG functioneert sedert 1964).

Manuscript aanvaard 3-6-'80